

»Framblidne Italienska Språkmästaren Francisco de Anthoni efterlätna änka, hustru Brijta Arfwidsdotter, som nu will begifwa sig härifrån till Italien, bewilliades att utaf de Huusfattiges Cassa undfå Tree Caroliner till reesepenningar emot qwittens».

»Maria Jonasd:r en gam. wahnartig stoor tiggerska, warit tillförende i Danwijken och fattigstugun, men dädan luppit, är nu åter med tiggerij befunden; Hwarföre skall hon först mista Rygg huden, och sedan komma i fattigstugun på Brunkeberg och niuta 16 öre Kmt, hwar wecka till underhåldh, och tillsades Syssemannen Elias Jöransson att han intet tillåter henne gåå uth på gatan, efter hon skamligen öfwerfaller fålck med sitt tiggerij».

»Britta Olofsdotter en gammal Piga hwilken är 2:ne reesor tillförende för tiggerij uptagen, men altijdh efter hon låfwat bättringh, sluppit onäpster, har intet hållit sin Låfwen utan gåår skamligen och tigger på gatan, derföre hon nu är uptagen, har elliest skiält Gubbarna och brukat skamlöös Munn på dem när de fast tagit henne; Hwarföre skall hon nu blifwa dicht slagen med rijs och sedan föllias utom tullporten: Kommer hon oftare igen, och blifwer för tiggerij uptagen, skall hon recommenderas till Tuchthuset».

»Anna Simonsdotter, en liten flicka, födder här i staden, säger sigh wara Fader- och Moderlöös och legat j sommar om nätterna på båtarna, säger sigh hafwa intet heem, eij heller något att underhålla sigh medh; hon skall få hugg, och sedan Anders Larsson föllia henne att ransaka hwar hon är kommen ifrån och hwarest hon haar warit».

»Hans Bengtzon en ung Poike Båtzmans Sohn, födder här i Staden, fader- och moderlöös, hwilken är 2:ne reesor tillförende för tiggerij uptagen och derföre blifwit straffat men achtar ingen förmahningh, utan slagit sig ibland tiufwepoikar. Skall hårdeligen blifwa slagen med rijs för sin odygd skull och sedan föllias till Commissarien Leijonanker¹ at lära hantwärke».

»Johan Carlsson Swart en ungh Poike födder här i staden, hans föräldrar warit Båtzmans fålck och begge för några år sedan döde blefne, är en wahnartigh stoor tiggare och ofta tillförende uptagen, warit både i Danwijken och fattigstugun, men dädan luppit, är nu med tiggerij beträdder. Skall först mista Rygg huden och sedan recommenderas till Tuchthuset at arbeta på en behageligh tijdh till Collegii wijdare resolution».

»Niels Larsson Carcel, en liten båtzmans Poike, som 3:ne gånger tillförende är uptagen för tiggerij och nu senaste gången som war den 16 Sept:br recommenderat till Barnhuset, ibland de andra barnen, der att upfostras, men när han af Upsyningsmännerna dijt beledsagades, stuhlit sigh ifrån dem, är nu 4:de gången blifwit uptagen; thy skall han fåå hugg och sedan komma till Danwijken och sättias Klubban på honom på det han eij måå löpa derifrån, hwarpå en sedell meddeeltes Sysseman Carl Andersson».

»Anna Thomasdotter en ung frisk Båtzmansflicka, födder här i Staden,

¹ Daniel Young, adlad Leijonanker, f. 1627 i Skottland, kom från Lübeck till Sverige och bosatte sig i Stockholm, där han blef borgare. I närheten af Danviken, vid Barnängen, anlade han väfverier och klädesfabriker, dit stadens myndigheter remitterade arbetslösa män och kvinnor samt i vissa fall äfven barn. Han upphöjdes 1666 i adligt stånd. Två år senare afled han och begrofs i Maria kyrka.

Gubbarne klagadhe öfwer henne, som wore myckit elak, som eij wille tiäna hoos gått folck, uthan slår sig iblandh Löst Partie och elakt Sälskap; hwarföre skall hoon få Hugg och recommenderas till Commissarien Leijonanker att arbeta».

»Johannes Christopher Wijnbergh en ungh Prest Sohn ifrån Ausburgh derifrån kommen för 2 åhr sedan, imedlertijdh warit här i Staden, utan tienst, så at han till sitt uppehälle haar måst sällia aller sina Kläder uthaf sigh, och nu på det han desto bättre skulle kunna förmåå gått folck at hielpa sigh med allmosa, gjordt sigh till dumb, och således försyndat sigh emot Gudh, badh denna gången om förskoningh, han will nu bättra sigh och reesa heem till sitt fäderneslandh. Men efter han elliest war berycktat för andra Odygder och man twiflade om hans förbättringh, hwarföre skall han denna gången blifwa dicht slagen medh rijs och sedan släppas, kommer han oftare igen skall han recommenderas till Tuchthuset, gafz at kiöpa sigh brödh före 8 öre Kmt».

»Maria Jonasd:r en fattigh Enkia medh 3 barn hijtkommen för 2 dagar sedan ifrån Öhrebroo med Borgmestaren Klerckz recommendation at sökia hielp åt sigh och sina småå barn, beklagade sitt Elende tillståndh, at hon intet hade at tillgåå ett stycke brödh, utan der hon intet fåår tillijta gått folck om Hielp måste hon af hunger försmächta. Henne gafz resepenningar 1 Dr Kmt, och tillsades at hon strax skulle packa sigh hädan utur Staden, der det icke skedde och hon oftare blefwe för tiggerij uptagen, skulle hon plichta med Kroppen».

»Jngredh Jöransdotter Båtzmans Enkia med ett dödt barn födder i Staden sade sigh för sin fattigdoms skull måst gåå och tiggia på gatan efter hon intet hade några medell att komma barnet till jorden medh; Efter hon nu emoot förbudh haar suttit medh sitt barn på Norrebroo och tigt, skall hon få Rijs i gången, och sedan bekomma frij lägerstadh och Kista åt barnet, blifwer hon ännu een gångh medh tiggerij beträdder, skall hon hafwa ett dubbelt straff att förwenta».

»Maria Andersdotter en Soldat Hustru ifrån Swartsiöö derifrån kommen för några dagar sedan, säger sig wara siuk af torrwärk, men liuger på Gudh och sig sielf; Hon skall först för det hon liuger på Gudh mista Rygghuuden, sedan skall Gubbarna föllia henne utom Tullporten at reesa hem till Swartsiöö, kommer hon oftare igen och blifwer för tiggerij uptagen, skall hon hafwa ett större straff at förwänta».

»Hans Pehrsson en gam. Karl, hwilken hafwer 3 mk penningar med de andra fattiga hwar wecka i St. Maria Kyrkia på det han eij skulle gåå och tiggia på gatan, är nu lichwäl med slijk odygd beträdder; Hwarföre skall han nu plichta med fängelse i 14 dagar och sedan släppas, kommer han oftare igen skall han mista sina penningar».

»Elisabet Andersdotter en ungh frisk Pijga, kommen för någon tidh sedan ifrån Finland, och alt sedan warit här i staden, anklagades af hennes wårdh och grannar för hennes otidiga lefwerne såwäl i herberge, som på gatorne, och är fördenskuldh af Frijman uptagen. Skall komma till Tuchthuset att arbeta på en behagelig tidh till Collegii wijdare resolution.

»Anders Hansson en blindh gammal Karl som hafwer sin egen gårdh och ofta tillförende uptagen för tiggerij, och då blifwit förmahnt att ej gåå och tiggia, är nu lichwål oacktdadt sådan förmahningh för tiggerij uptagen: thy skall få hugg och förmahntes ej oftare igenkomma».

»Walborg Erichzdotter en Båtzmans Enkia, födder här i Staden, hwilken är uthi H:s Excell:s Rijks Skattmest:s H:r Sten Bielkes huus för tiggerij uptagen, der hon har giordt sigh till dumb, det dock sig annorlundha befans, och således förfelt sigh emoth Gudh och liugit på sigh sielf. Efter hon till denna gierningen ej neka kundhe, och hoon elliest hade en elak upsyn, thy skall hon denna gången plichta med 40 slagh och förwijsas staden, kommer hoon ännu en gång igen och blifwer med slik gierning eller annan odygd beträdder, skall hoon stå för Kåken».¹

7.

Folkmängden i hufvudstaden. — Redogörelser för fattigvårdens förvaltning.

Uppgifterna angående folkmängden i Stockholm under äldre tidsskeden äro ganska osäkra. Först med 1751, då tabellverket börjat utgifva en befolkningsstatistik grundad på folkräkningar, blifva uppgifterna säkrare, ehuru ännu ej alldeles tillförlitliga. Följande approximativa uppgifter om folkmängden före 1751 må dock anföras. Det antages, att vid Gustaf I:s intåg i Stockholm hufvudstadens befolkning hade sjunkit till 2—3,000 människor. Men på Johan III:s tid torde den åter ha stigit till omkring 7,000. Sedermera ökades invånarantalet och anses ha uppgått 1629 till 8—9,000, 1635 till ungefär 16,000 och 1663 till närmare 40,000. Vid Karl XII:s död utgjorde befolkningen 45—50,000 personer.

Enligt Statistiska Centralbyråns uppgifter² utgjorde folkmängden i Stockholm

År 1751	55,700	År 1772	72,444
» 1754	61,766	» 1775	72,521
» 1757	71,863	» 1780	75,809
» 1760	69,211	» 1785	75,891
» 1763	72,989	» 1790	69,716
» 1766	68,936	» 1795	75,191
» 1769	68,745	» 1800	75,517

Ehuru det icke är möjligt att, vid sidan af dessa uppgifter rörande folkmängden i hufvudstaden, anföras säkra beräkningar öfver antalet fat-

¹ En skam- och straffpåle, som var upprest på Stortorget. Den flyttades 1776 till Packartorget, numera Norrmalmstorg, och därefter till Träsktorget, nu Roslagstorg, hvarifrån den senare borttogs.

² Bidrag till Sveriges officiella statistik. Befolkningsstatistik. Ny följd XXII: 2.

tiga i Stockholm under samma år — af skäl att erforderligt material härtill saknas — torde i alla fall de här uppgifna siffrorna vara af intresse såsom utvisande storleken af den befolkning, för hvilken utgifterna till de ständigt ökade fattigbehofven måste ha varit dess mer betungande, som under en lång följd af år stora olyckor hemsökte stad och rike. Olyckliga krig förlamade all handel och industri. Männen blefvo soldater. Kvinnorna och barnen lämnades åt sitt öde. Allt högre skatter utskrefvos. I Stockholm uppgick skatten 1699 till närmare 100,000 och 1711 till 150,000 d:r smt, häri icke inberäknadt en mängd andra bördor. Vid samma tid utbröt pesten och lärer, ensamt i hufvudstaden, ha skördat närmare 18,000 personer. Andra år kommo därefter och medförde likaledes hårda pröfningar. Så uppstod gång efter annan missväxt inom olika delar af landet, och nya krig förorsakade nya umbäranden och lidanden.

Den klagan öfver fattigdom och elände, som förnimmes i politikollegii protokoll och skrivelser, bör, såsom man ser, icke alltid tolkas såsom en sträng dom öfver en bettlande och arbetslös folkhop utan ofta nog såsom ett uttryck af de bekymmer, i hvilka collegium råkat, att icke kunna lämna hjälp, där sådan var af nöden, hvilket ock af det följande tydligen framgår.

Mångfaldiga äro de memorial, som politikollegium under årens lopp afgifvit till vederbörande öfver fattigdomen och eländet i hufvudstaden. Några äro i det föregående omnämnda. Men ännu ett, särskildt ägnadt att gifva en närmare inblick i de ekonomiska svårigheter, som den dåvarande fattigvårdsförvaltningen hade att öfvervinna, bör här inflyta.

I en »Remonstration angående de fattige», afgifven 1684 till magistraten,¹ framhålles, huru collegium sökt att på allt sätt hjälpa och understödja de nödställda, men att, det oaktadt, fattigdomen ständigt tilltagit, under det att alla hjälpmedel minskats. »Wärcket fördenskull förfaller uti wahnmächtigheet», säger collegium och hänvisar till öfversikten öfver sin verksamhet för år 1683, intagen i samma Remonstration. Collegium fortsätter: »I näst förlidit Åhr hafwa Upsyningskarlarne af gatan uptagit 142 st. Fattige, dhe der äro beträdde med Tiggerie, hwilka Collegium hafwer på fölliande sätt ordinerat, näml. till Danwijken äro komne 58 st. at niuta sitt underhold; till Fattig Stugun på Brunkeberg äro 9 Personer förordnade; item, at niuta hielp uti Kyrkiorna 8 Personer, som Fattig Cassan sielf een Tijdh most dersammanstädes underholla, effter dhe för sitt wahnartige Tiggande skull, intet kunde släppas på frij foot. Noch är 53 Personer, som een dhel sluppit på frija fötter, effter dhe utlofwat bättring: Een dhel och fått resepeningar at resa hädan till sin fädernes bygd och een dhel wahnartige Tiggare som ifrån landet äro inkomne, dhe dher äro Staden förwiste och utdrifna, med förmahningar intet mehr at igenkomma, hwilka alla fått Underholdh emedan dhe suttit inne, och sedan, när dhe äro frijgifne, någon lijten Tijds hielp åthniutit at kiöpa sig Brödh före.

¹ Politikollegii registratur den 24 april 1684. — Räknefel tillskrifvas protokollsföraren.

Isynnerheet och förutan desse före talde 142 Personer, hafwa åtskilliga i förlidit Åhr för dheras elände, fattigdom och siukligheet skull i Collegio bekommit Hielp, den dhe niuta i Kyrkiorne på bågge Mallmarne, hwilka Personer äro till tablett

I Fattig Stugun på Brunkeberg uptagna	51
Dhe som förutan desse, förr niuta Hielp i Kyrkiorna och i Fattig Stugun, näml. i Kyrkiorna hwar 14:de dagh och i Fattig Stugun hwar 8:de dagh äro	26
Blifwande altså tablett på dhem som Fattig Cassan för tiden försörrier	282
Hwaribland äro fattige Borgare och Borgare Enckior	390 Siählar
Fattige Krigz och Botzmans Enckior	74
Fattige Fader och Moderlöse, mäst Krigz och Botzmans barn	159
föruthan dhe som af allehanda slag fattigt fålck äro	58
	99
	<u>390</u>

Till desse 390 Personers Underhold och subsistence war i nästlidit Åhr 1683

Collecten			Uthdeelingen		
Uti Januario	Dr	695 20	Dr	886	8
Februario	»	705 11 ¹ / ₂	»	888	4
Martio	»	808 2 ¹ / ₂	»	940	8
Aprili	»	718 27	»	1117	20
Maijo	»	683 3 ¹ / ₂	»	1121	—
Junio	»	731 21 ¹ / ₂	»	999	28
Julio	»	670 29	»	799	8
Augusto	»	703 22 ¹ / ₂	»	897	4
Septembri	»	662 1 ¹ / ₂	»	1286	8
Octobri	»	726 10	»	956	—
Novembri	»	655 18	»	941	28
Decembri	»	723 27	»	1305	20
Summa Dr		8486 —	Summa Dr	12139	8
Till Inkombster kommer och Hyran af Huset wid Skepsbron som Sahl. Rådman Olof Larson testementerat åth dhe fattige, hwilken är		1800 —	Förutan Uthdeelingen till dhe Fattige, äro 10 st. Collectgubbar som i löhn hwarthera niuta om månaden 6 Dr är	720	—
Item Kyrkiopenningar som falla i Bäckén i alla Församblingar ungefehr		1800 —	Item 4 st. Fattiggubbar som uptaga dhe fattige utaf gatorne, 15 Dr månadt.	720	—
Transport Dr		12086 —	Transport Dr	13579	8

